

A 19–20. század fordulóján Sopron kitüntetett helyet foglalt el az Osztrák–Magyar Monarchia sportéletében.¹ Ekkor élte virágkorát a lósport. Előjáróban fontos megkülönböztetést tenni a dolgozat témájául szolgáló lósport és a lovas sport kifejezések között. A lósport a lovak sportja, tehát a versenyben a lovak teljesítményét és – a lovas sporttal ellentétben – nem a lovasét értékelik. A lósportnak különböző válfajai alakultak ki, melyek elnevezése a rájuk jellemző jármód nevéből származik. A galoppversenyeken a lovak lovasukkal, a zsokéval a nyergükben futják végig a pályát galopp jármódban, azaz vágatában, az ügetőversenyeken a lovak egy kétkerekű kocsit, a sulkyt húzzák, amelyben a hajtó ül, s ügetve futják le a távot. Léteztek a korszakban (s egyes országokban még ma is léteznek) poroszkaversenyek is, amelyekben a lovak jellegzetes kétütemű jármódban, az ún. poroszkában, sulkyt húzva versenyeztek. Ez a versenytípus azonban nem tudott mély gyökeret eresztetni a Monarchiában. Az ügetőversenyzés pedig éppen ebben a korszakban kezdett az intézményesülés útjára lépni. Bécsben 1874-ben tartották az első ügetőversenyt a Práterben, 1877-ben alakult meg az osztrák ügetőversenyző társaság, Magyarországon 1877-ben alakult meg „A Lótenyésztés Emelésére Alakult Részvénytársaság” Esterházy Miklós elnöklete alatt. Ez a társaság karolta fel először az ügetőversenyzés ügyét és 1879-ben a Városerdőben rendezték meg az első hivatalos ügetőversenyt. Az első versenypálya 1883-ra készült el a Tattersall területén.²

Sopron a galoppversenyzés egyik fontos központja volt: őszi és tavaszi versenynapjain a Lajtán inneni és túli sportelit adott itt egymásnak találkozókat – a bécsi és budapesti versenynapokhoz hasonlóan. A legnevesebb futtatók nemegyszer legjobb lovaikat szerepeltették versenypályáján, a világhíres Kincsem is többször futott a soproni gyepon.

A soproni pálya megalapítása

A soproni lóversenypálya 1873-as alapításától kezdve a bécsi Jockey Club³ felügyelete alá tartozott, de a versenyeket a Dunántúli Lóversenyegylet rendezte. Az egyület a hazai és különösen a dunántúli lótenyésztés előmozdítása érdekében 1873 tavaszán alapította a Sopron Megyei Gazdasági Egyesület elnöke gr. Széchenyi Kálmán és testvére, Gábor.⁴ Elnöke gróf Széchenyi Kálmán (1824–1914) lett, intézőségéhez magyar és

¹ A témáról bővebben: *Bacher-Tuli Andrea*: „A zöld színpad.” A lóversenyzés mint a társas reprezentáció sajátos intézménye a dualizmus korában. Doktori disszertáció. (ELTE-BTK), Budapest, 2012.

² *Fehér Dezső, Török Imre*: Százéves a magyar ügetőversenyzés (1883–1983). Budapest, Mezőgazdasági, 1983. 11–16. és 41–46.

³ Az Osztrák–Magyar Monarchia lóversenyügyének két központi szerve: a Magyar Lovaregylet és az Osztrák Jockey Club (Jockey Club für Österreich) nem a modern értelemben vett sportegyesület volt, tagságuk ugyanis nem professzionális versenyzőkből, a zsokékból állt, hanem azokból a társadalmi elithez tartozó személyekből, akiknek lovai versenyeztek. Az angol nyelvből kölcsönzött jockey club elnevezésben a jockey szó sem a professzionális versenylovast jelent, hanem a szó régebbi értelmében azokat az embereket, akik a lovakkal foglalkoztak vagy más vonatkozásban volt velük dolguk. – *Huggins, Mike*: Flat racing and British society, 1790–1914. London, Portland, Frank Cass, 2000.

⁴ Vadász- és Versenylap 17. (1873) 20. és 32. sz., Gyepkönyv Sopron 1874. Szerk.: Pottyondy Ágoston. Sopron, 1875.

osztrák tagok egyaránt tartoztak, akik között Jockey Club tagokat is találunk, így magát az elnököt, vagy herceg Esterházy Pált, valamint az egyik titkári pozíciót betöltő Francis Cavaliero-t⁵, aki egyben a Jockey Club titkára is volt.

1. kép. Thirring Lajos: Soproni Lóversenyter, 1875 körül. Színezett litográfia. Soproni Múzeum, SOM-KP 54.737.1 (Bodolár Zoltán felvétele)

A klub évi 2400 forintért a várostól bérelte a futtatások helyszínéül szolgáló területet, melyet az Szent Mihály napja után legelőként használt (1. kép).⁶ A bérleti szerződést, melyet hat évre kötöttek, 1878-ban újabb hat évvel meghosszabbította a város – azzal a kikötéssel, hogy az egyesület karban tartja a pályára vezető utat és árvíz ellen biztosítja a versenyter helyszínéül szolgáló Furth-rétet.⁷ Az első, 1873. szeptember 27–28-án megtartott, futtatást megelőző munkálatokról, valamint a versenypályáról részletes beszámoló olvasható az *Oedenburger Zeitung* hasábjain.⁸ A tudósító a versenypálya festői elhelyezkedését, a svájci stílusban készített fatribünök ízléses kialakítását és megfelelő pozícionálását, azaz a versenypálya jó beláthatóságát dicsérte. Mindkét versenynapra 5 futamot terveztek, az első napon futották a 100 dukát díjazású Asszonyosságok Díját, a 100 forintos Festetics-díjat, az 1000 forintos Esterházy-díjat és az 1200 forintos Széchenyi-díjat, az ötödik versenyszám, egy 1000 forint díja-

⁵ Francis Cavaliero az Esterházy család hercegi ágának gyermekei mellett, ezt követően az uralkodó családnál Ferdinánd Miksa, s idősebben Rudolf főherceg mellett töltött be nyelvtanári pozíciót. Az ötvenes évek közepétől az Esterházy-féle oszori ménés vezetője lett, majd az állam számára intézte az angol lóimportot. Az ő nevéhez fűződik a híres mén, Buccaneer megszerzése, amely fedezőménként is nagy érdemeket szerzett, utódai nemcsak a Monarchia, de Európa legrangosabb versenyének bajnoki címét érték el, kilenc Osztrák-Magyar Derby és hat St. Leger első helyezette is volt közöttük. Legismertebb utóda, Kibér angol Derbyt és francia Grand Prix-t is nyert. Cavaliero az 1867-ben alakult osztrák Jockey Club versenytitkáraként, továbbá az első osztrák–magyar tenyésztési és versenyközlöny, a Sportblatt szerkesztőjeként, handicaperként (súlymeghatározó szakemberként) és indítóként fejezte be pályafutását 1882-ben. – *Fehér Dezső, Török Imre*: A magyar lóversenyzés története (1827–1977). Budapest, 1977. 28.

⁶ AI. 8186 – Magyar Lovaregylet választmányi ülési jegyzőkönyvei I. kötet (1877–1886) (kézirat). 1877. jan. 15. – 2. sz. jegyzőkönyv – Magyar Mezőgazdasági Múzeum Agrártörténeti Szakkönyvtára.

⁷ A Furth-rét az Ikva és a Kópházát Sopronnal összekötő egykori út mellett terült el, a versenyter emléket a mai Lófuttató út őrzi. – Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (SL) IV.B.1403.c.qq. Fasc. XXV/20407a.

⁸ Zum transdanubischen Rennen. In: *Oedenburger Zeitung* 6. (1873) 104. sz. 3. és 6. (1873) 106. sz. 1.

zású steeple chase, azaz akadályverseny, az akadálypálya hiányosságai folytán elmaradt. A második napon került megrendezésre a soproni meeting két legjelentősebb futama: a Soproni Polgárdíj, melyet alapítása évében 275 dukátért futottak fél mérföldön, és a 2000 forintos másfél mérföldes Dunántúli Díj. Ezek a versenyszámok díjazásukat⁹ tekintve nem sokkal maradtak el ekkor a fővárosiaktól, sőt a Dunántúli Díj és a Polgárdíj révén megközelítették azoknak színvonalát anyagilag is. Jelentőségüket mutatja, hogy a Monarchia legnevesebb sportemberei, így többek között Gustav Springer¹⁰, Liechtenstein uralkodója, Johann Liechtenstein, Hugo Henckel¹¹, Baltazzi Arisztid¹², Esterházy Miklós¹³, Sztáray János¹⁴, Octavian Kinsky¹⁵, Festetics Tasziló¹⁶, adták le nevezésüket ezekre a versenyszámokra. A második versenynapon futottak még Vas vármegye 700 forintos díját, s egy-egy futamot szerveztek a nyeretlen lovaknak és a mezei gazdáknak, ez utóbbi azonban érdeklődők hiányában elmaradt. Az első soproni meetinget a pálya nehéz megközelíthetősége ellenére is – drága fiákeren vagy 40 perces gyaloglással lehetett kijutni a gyepre – a közönség élénk érdeklődése kísérte, a pályásokban és zártszékekben a hölgyek is jelentős számban képviseltették magukat, s az állóhelyen is sokan nézelődtek. A tudósító a nézők számát némi túlzással 12 000 főre becsülte.¹⁷

1874-ben bővültek a keretek: már két versenyidényt, az őszi mellett egy tavaszt is rendeztek Sopronban, s egy 300 fős ülőhellyel rendelkező második tribün felépítésével a nézőhelyeket is bővítették. A nagyobb érdeklődésre való tekintettel az 1874-es őszi meetingre tovább bővítették a nézőteret, s most már 16 pályó és 150 zártszék

⁹A versenydíjak szempontjából több kategóriába sorolhatók a versenyek. Többségükben a versenydíjon felül, – ami pénzüsszeg is, értéktárgy is lehetett, – a nyereményhez a tétet, a lovak nevezési díja, és a bánatok egy része is hozzátartozott. Ez utóbbi volt az az összeg, amit a tulajdonos fizetett, ha benevezett lovát mégsem indította versenyben. De voltak olyan díjversenyek, ahol nem fizettek tét- és bánatpénzeket. A tiszteletdíj-versenyek nyereményét valamilyen értéktárgyban állapították meg, a tétversenyekben pedig minden résztvevő egy bizonyos összeget fizetett be és ezek összessége adta a díjat. Match-ek esetén a két tulajdonos tételéből vagy az egyik tételéből és a másik bánatából állt a díj. A versenydíjakat pedig az állam, a versenyegyletek, magánszemélyek, városok és alapítványok ajánlották fel.

¹⁰ Az osztrák születésű nagyiparos és nagybirtokos 1870-ben lett az Osztrák Jockey Club tagja, 1912-ig a Monarchia egyik legnagyobb versenyistállóját vitte. A bécsi és badeni Ügetőverseny Egylet megalapításában is nagy szerepet játszott. – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 13. Wien, 2010. 52.

¹¹ Hugo Henckel von Donnersmarck 1834-ben alapította meg telivérmenesét és versenyistállóját, amelyeket 1875-ben a magyarországi birtokára, Oroszvárra költöztetett. – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 2. Wien, 1993. 271.

¹² A görög vagyonos bankárcsaládból származó és Bécsben meglepedő Aristide Baltazzi bátyjával, Alexander Baltazzival nagyhírű versenyistállót alapított. Ők vásárolták meg a kisbéri állami ménintézetből a sikeres méncsikót, Kisbért. 1886-ban a csehországi Napajedlában alapította meg ménesét, mely ma is működik. – Heinrich Baltazzi-Scharschmid, Hermann Swistun: Die Familien Baltazzi-Vetsera im kaiserlichen Wien. Wien, 1980.

¹³ Esterházy Miklós (1839–1897) korának egyik legkiválóbb tenyésztője és futatója, Közép-Európa egyik legnépszerűbb sportembere, ezenkívül a művészetek nagy pártfogója volt. Híres úrolvas és telivértenyésztő volt, versenyistállója az 1870-es években élte fénykorát. Tatán nyilvános versenypályát alapított.

¹⁴ Gróf Sztáray Nepomuk János sportember, versenyistálló-tulajdonos és a Magyar Lovaregylet igazgatósági tagja.

¹⁵ Octavian Kinsky (1813–1896) híres lótenyésztő volt, az ún. Kinsky-ló tenyésztője. Ménese a csehországi Chlumec mellett működött. Ő alapította a híres Grand National Steeple Chase versenyt Pardubiceben.

¹⁶ Herceg Festetics Tasziló (1850–1933) nagybirtokos, 1911-ben nyert hercegi rangot. Keszthely mellett Fenékpuztán állt híres ménese, versenyistállója a századfordulón a Monarchia tíz legeredményesebbje között volt. Felesége, Hamilton hercegnő révén az angol főrendiház tagja, s így az angol szokéklub tagja is volt. 1868–1869 között az Osztrák Jockey Club elnöke. Gróf Battyhány Elemér mellett nagy szerepet játszott a magyar lóversenyzés színvonalának európai szintű emelésében.

¹⁷ Oedenburger Zeitung 6. (1873) 106. sz. 1. – Más vidéki pályák, valamint a fővárosi versenytér látogatottságáról szóló tudósítások és becslések alapján azonban sokkal valószínűbb a látogatók pár ezres nagyságrendje.

várta az előkelő közönséget. A nézőszám azonban ezúttal nem tett eleget a várakozásoknak, a közönség soraiban nagy lyukak tátongtak, melyet elsősorban a magas belépti díjakkal,¹⁸ a pályára való kijutás nehézségeivel, s csak másodsorban a mostoha időjárás körülményekkel magyaráztak.¹⁹ Az 1874. szeptember 19–20-án megrendezett versenyidényben az első napon 7, a másodikon 6 versenyszámot futottak, az előző évi program 2 állami díjjal és egy parasztfuttatással bővült. A helyi sajtó a soproni gyepeket már ekkor az ország egész sportvilágának gyülekezőhelyeként emlegette,²⁰ s a nevezéseket számba véve egyáltalán nem túlzó ez az állítás.²¹

A soproni versenyeket mindkét fővárosi klub – a bécsi Jockey Club az 1880-as években 3000 forinttal, a Magyar Lovaregylet 1897 előtt 2000, majd 5000 forinttal – támogatta, mivel azok két éves lovak számára meghirdetett futamai miatt a versenyelő tulajdonosok számára nagy fontossággal bírtak.²² A Jockey Club érdeklődését mutatja a tény is, hogy a versenynapokon 1881-ben különvonatot indítottak Bécsből Sopronba, ami azonban csak 1884-től vált rendszeressé, amikor a fő versenynapon, a Polgárdíj napján az *Allgemeine Sport-Zeitung* különvonata egészen a soproni pályáig szállította utasait.²³ A soproni versenyeket pénzdíjak felajánlásával s a terület biztosításával a városi tanács²⁴ és egyénileg a helyi polgárság is támogatta: részvételével a közönség soraiban, anyagilag a polgárdíj felajánlásával és tettel a versenyek megrendezése körüli munkával.²⁵ Az intézőség névsorában találjuk Lenck Emilt,²⁶ a soproni bor-, gabona- és gyarmatáru-nagykereskedőt, aki a Kaszinó Egylet elnöke is volt, és Martin Schneider építőmestert.²⁷

A helyi lapok mellett a hazai lóversenyzés fő orgánuma, a *Vadász- és Versenylap* is hírt adott a soproni futtatásokról, osztrák részről pedig az *Allgemeine Sport-Zeitung* részletesen beszámolt a soproni eseményekről. A tudósítások már az első versenyt is népünnepként jellemezték, amely azonban a műveltebb közönségnek is élvezetet nyújtott.²⁸ 1876-ban pedig „egy egész ország rész dunántúli találkozójaként” említették.²⁹

¹⁸ A belépőjegyárak a következőképpen alakultak: az első osztályú páholyba 1 napra 15 Ft, két napra 25 Ft, a kistribünre 10 ill. 20 Ft, fedett zártszékbe napi 1,50 Ft, fedetlen zártszékbe 70 kr, állóhelyre 40, 30 és 10 krajcárért lehetett belépőt váltani, a saját fogattal érkezők 10 Ft-ot, a lovasok 2 Ft-ot fizettek. – Zum transdanubianischen Herbst-Pferderennen. In: Oedenburger Zeitung 7. (1874) 110. sz. 3.

¹⁹ Herbst-rennen des Transdanubischen Rennvereines in Oedenburg 1874. In: Oedenburger Zeitung 7. (1874) 113. sz. 3.

²⁰ Zum transdanubianischen Herbst-Pferderennen. In: Oedenburger Zeitung 7. (1874) 110. sz. 3.

²¹ A nevezők között a következők szerepeltek: Henckel, Baltazzi, Nádasdy, Rohan, Capt Blue, Lichtenstein, Festetics, Berchtold, Kinsky és Rohan. – Herbst-rennen des Transdanubischen Rennvereines in Oedenburg 1874. In: Oedenburger Zeitung 7. (1874) 111. sz. 1. és 7. (1874) 112. sz. 1.

²² Allgemeine Sport-Zeitung 2. (1881) 6. sz. 62.

²³ Der Bürgerpreis in Ödenburg. In: Allgemeine Sport-Zeitung 5. (1884) 39. sz. 839.

²⁴ SL IV. B. 1403.c.qq Fasc. XXV/17858., XXV/18051., XXV/18270., XXV/18401., XXV/22472., XXV/22883., XXV/23401., XXVI/5392.

²⁵ Ödenburg. In: Allgemeine Sport-Zeitung 2. (1881) 39. sz. 544.

²⁶ Bertalan Judit: Soproni családok: A Lenkek. In: Barátság 18. (2011) 1. sz. 6696–6697.

²⁷ Winkler Gábor: Die Baukunst des 19-ten Jahrhunderts in Sopron. In: SSz. 22. (1968), 53.

²⁸ Vadász- és Versenylap 17. (1873) 32. sz. 5.

²⁹ Vadász- és Versenylap 20. (1876) 23. sz. 6.

Az őszi versenyek

1875-től az őszi idény két versenynapján 6–7 számban mérkőzhettek meg a versenyzők: a program 4–5 sikkversenyt, egy-egy akadályversenyt és egy-egy parasztfuttatást foglalt magában.³⁰ 1879-ben 3 naposra bővítették az őszi idényt: az első két nap 5–5, a harmadik napon 6 futamot rendeztek.³¹ Ez a prosperitás kilenc évig tartott, 1888-tól a látogatók szélesebb körének érdektelensége miatt ismét kétfőre csökkent a versenynapok száma.

A meeting – díjazásánál³² fogva is – legjelentősebb futtatása a Soproni Polgárdíj,³³ a kétévesek Derbyjének is nevezett futam volt. Mezőnye a legkiválóbb lovakból állt össze és eredményéből a következő évi Derby kimenetelére lehetett következtetni. A sorban következő a Derby-távon futott Dunántúli Díj volt, mely 3000 forintos díját a Jockey Club biztosította, de kiemelkedik még a Széchenyi Díj a kétszáz dukátos, majd kétezer forintos díjazásával, továbbá három állami díjat is találhatunk itt. A sikkversenyek mellett akadály- és gátverseny is színesítette a programot. 1881-ben itt használtak először a Dunántúli Díjnál időmérést, melynek eredménye 2:49 ³/₅ perc volt.³⁴

A meeting két fő versenyszámának nyertes tulajdonosait³⁵ megvizsgálva is megállapítható, hogy a soproni versenyek fontos állomását jelentették a Monarchia versenyüzemének, mert azok a nagy futtatók közül az egész Monarchia területéről, esetenként külföldről kerültek ki.

³⁰ Az 1875. szeptember 26–27-én megtartott futtatás programja a következő volt: 1. nap: Asszonyaságok Díja (100 dukát, úrlovasoknak, 1 ¹/₄ mérföld), Polgárdíj (275 dukát, ¹/₂ mérföld), Állam-díj (200 magyar 10 frankos, 3 éves osztrák–magyar lovaknak, 1 mérföld), Széchenyi-díj (110 forint, ³/₄ mérföld, 2 éves lovaknak), Esterházy-díj (1000 forint, handicap, 3 éves és idősebb lovaknak), Mezei gazdák versenye (50/20/10 dukát), Steeple-chase (1000 forint, 3 ¹/₂ mérföld). 2. nap: Fesztetics-díj (1000 forint, 3 éves lovaknak, 1 ¹/₂ mérföld), Állam-díj (350 magyar 10 frankos, osztrák–magyar lovaknak, 1 ¹/₂ mérföld), Oroszvári Díj (1000 forint, 2 éves lovaknak, ¹/₂ mérföld), Dunántúli Díj (2000 forint, 3 éves és idősebb lovaknak, handicap 1 ³/₄ mérföld), Sopron megyei Díj (200 dukát, eladó verseny, 1 ¹/₄ mérföld), Mezei gazdák versenye, Steeple chase (200 forint és tiszteletdíj). – Oedenburger Zeitung 8. (1875) 115. sz. 1. és 8. (1875) 116. sz. 1.

³¹ Die 1879er Herbstrennen in Oedenburg. In: Oedenburger Zeitung 12. (1879) 113. sz. 2.

³² Az 1880-as évek elején a budapesti versenypályán a versenyeket 100 és 4000 forint között díjazták, s a 2400–4000 forintos, legmagasabb díjazású kategóriába mindössze hat versenyszám tartozott. – Allgemeine Sport-Zeitung 2. (1881) 2. sz. 16.

³³ A díjhoz, melynek összege a későbbiekben 800 dukátra, azaz 4000 forintra gyarapodott, Sopron szabad királyi város, az iparosok és a Dunántúli Lóversenyegylet járult hozzá. 1881-ben 10 000 aranyfrank, azaz 2500 forint volt. – In: Zalai Közlöny 15. (1876) 77. sz. 6., Allgemeine Sport-Zeitung 2. (1881) 39. sz. 546.

³⁴ 2010-ben egy Workforce nevű mén rekordot döntve 2 perc 31.33 másodperc alatt futotta le az Epsom Derbyt. http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/other_sports/horse_racing/8718010.stm (2014.03.27.) Allgemeine Sport-Zeitung 2. (1881) 39. sz. 546.

³⁵ A versenystatistikák érdekessége, hogy nem csak a versenyben közvetlenül résztvevő lovak és lovasaik eredményét jegyzi, hanem a sport jellegénél fogva fontos szerepet játszó versenyló tulajdonosokét is, akik valójában az egész versenyüzemet működtették. Ők birtokolták (esetleg tenyésztették is) a versenylókat, s viselték a versenyzéssel és a lovak felkészítésével járó összes költséget. A zokék tulajdonképpen fizetett alkalmazottak voltak. A versenystálló fenntartása meglehetősen költséges szórakozás volt, melyet csak a legtehetősebbek engedhettek meg maguknak, s ezáltal a társadalmi állás kifejezőjévé is vált. A futatói státuszhoz nagy társadalmi megbecsültség képezte társult, főként gróf Batthyány Elemér lovaregyleti elnöksége alatt, aki különösen vigyázott arra, hogy versenyszíneket csak erkölcsileg feddhetetlen személy kaphasson. Az „ownrség,” azaz valakinek a versenyló-tulajdonosi mivolta, kvalifikációt biztosított, akinek versenylóva volt, az már volt „Valaki.” – Lásd: Hoeller Móric: Kincsemek. A Kincsem-ménes és Kincsem-istálló története. Budapest, 1942.

év	Soproni Polgárdíj	Dunántúli Díj
1873	Henckel Hugó gróf	Esterházy Pál herceg
1874	Henckel Hugó gróf	Henckel Hugó gróf
1875	Captain Blue ³⁶	Captain Blue
1876	Blaskovics Ernő	Wesselényi Béla báró
1877	Baltazzi Arisztid	Alexander Bethman báró
1878	Blaskovics Ernő	Alexander Bethman báró
1879	Hope tábornok	Apponyi Antal gróf
1880	Blaskovics Miklós	Festetics Pál gróf
1881	Blaskovics Ernő	Springer Gusztáv báró
1882	Batthyány Elemér gróf	Hunyady Imre gróf
1883	Blaskovics Ernő	Blaskovics Ernő
1884	Springer Gusztáv báró	Söllinger Rudolf százados
1885	Esterházy Móric gróf	Üchtritz Zsigmond
1886	Rothschild Nátán báró	Blaskovics Ernő
1887	Esterházy Móric gróf	Blaskovics Ernő
1888	Blaskovics Ernő	Auersperg Ferenc herceg
1889	Esterházy Móric gróf	Zichy Béla gróf
1890	Colonel Anthony	Festetics Tasziló gróf

1. táblázat: A soproni Polgárdíj és Dunántúli Díj nyertes futtatói 1873–1890³⁷

A soproni őszi versenyek jelentőségét mutatja, hogy az 1881-ben megrendezett őszi versenynapok 12 sikversenyét 16 600 forinttal díjazták,³⁸ ebből a hat leginkább támogatott versenyszám más országok számára is nyitott volt, tehát elvben nemzetközi mezőnyt is vonzhatott, a gyakorlatban azonban inkább csak németországi futtatók vettek részt ezeken, mint például Alexander Baron von Bethmann bankár, a frankfurti versenyegylet direktóriumának tagja.³⁹ A futtatók az egész Monarchia

³⁶ A Captain Blue Társaság Esterházy Pál és Karl Trauttmansdorff hercegek, Otto Stockau és Festetics Tasziló grófok közös versenystálla.

³⁷ Ödenburg 1890. In: Allgemeine Sport-Zeitung 11. (1890) 67. sz. 1028–1029.

³⁸ Összehasonlításképpen Budapesten 1882-ben kilenc versenynapon közel 58 000 forintot, azaz versenynaponként átlagosan csaknem 6500 forintot osztottak ki díjakra. Ezzel szemben Sopronban a napi átlagos díjazás csupán 1000 forinttal maradt el.

³⁹ Roth, Ralf: Stadt und Bürgertum in Frankfurt am Main. Ein besonderer Weg von der standischen zur modernen Bürgergesellschaft 1760–1914. München, 1996. 457.

területéről érkeztek a többnyire kétéves lovak számára kiírt versenyekre, így a birodalom nyugati részéből Erwin Schlick gróf, Baltazzi Arisztid, Henckel Hugó gróf, Frohner János, Arthur Graf St. Julien, Zdenko Kinsky és mások. Magyarországról gróf Festetics Tasziló, Blaskovics Ernő – akinek lova, Kincsem, többször is futott soproni pályán⁴⁰ –, gróf Apponyi Antal, gr. Batthyány Elemér⁴¹ stb.

A tudósító szemszögéből fényes versenyüzem az üzemeltetők számára korántsem tűnt olyan ragyogónak, mert 1890-ben a versenyzés megszüntetéséről olvashatunk az *Allgemeine Sport-Zeitungban*. „Az utóbbi időkben folyamatosan vesztett jelentőségéből a soproni meeting, és így a Dunántúli Egylet, több nyomós okból kifolyólag, elhatározta a soproni versenypálya feladását.”⁴² Ennek fő okai leginkább abban keresendők, hogy a pályafenntartásához szükséges anyagi eszközök nem álltak az egyet rendelkezésére, és ráadásul számos támogató is megszüntette hozzájárulását.⁴³ Egy freudenauai árvíz és a lóverseny-fogadási (ún. totalizátor-) adó bevezetése következtében a bécsi Jockey Club is megvonta támogatásának egy részét a vidéki pályáktól, így Soprontól is.⁴⁴ A Dunántúli Versenyegylet rendezésében az utolsó soproni versenyt 1890. augusztus 31-én és szeptember 1-jén futották.

A tavaszi versenyek

Az első tavaszi versenyeket Sopronban 1874. április 12-én futották. Hat futamot hirdettek, öt síkversenyt, melyek közül egynél kizárólag úrlovak⁴⁵ állhattak rajthoz, és egy katonatiszti akadályversenyt. A tudósítások a közönség népvándorlás-szerű kiáramlásáról szóltak, s zsúfolásig megtelt minden hely.⁴⁶ A kezdeti lelkesedés ellenére a Dunántúli Versenyegylet két versenyidénye közül mégis a tavaszi futtatás iránt, mely április közepén a kéthetes bécsi versenypauzát szakította meg, bizonyult lanyhább érdeklődés. A többnyire akadályszámokat felölelő futamai az 1880-as évektől

⁴⁰ Kincsem soproni szereplései: 1876. szeptember 22-én a Polgár-díjban és 1877. szeptember 29–30-án két Állam-díjban, 1878. szeptember 29-én az Állam-díjban és 1879-ben szintén az Állam-díjban állt starthoz és győzött. – *Fehér Dezső*: Az angol telivér Magyarországon. Budapest, 1985., *Fehér Dezső, Török Imre*: A verhetetlen Kincsem. Budapest, 1974.

⁴¹ A pesti lóversenypálya gróf Batthyány Elemérnek (1847–1932), gróf Batthyány Lajos fiának köszönhette nagymértékű népszerűségét, a hazai lóversenyzés virágkora Lovaregyleti elnökségének idejére (1891–1907) esett. Több versenypálya létrehozásának volt aktív közreműködője: a városligeti, tátralomnici és alagi gyeének. Több új, a versenyzésre serkentően ható nagydíj feltételét szerkesztette meg, közülük az egyik legjelentősebb versenyszám az 1889-ben általa alapított Szent István-díj. Munkájának elismerését tükrözte, hogy 1880-ban a bécsi Jockey Club élethossziglani, a Newmarket Jockey Club 1893-ban pedig tiszteletbeli tagjává választotta.

⁴² Ödenburg 1890. In: *Allgemeine Sport-Zeitung* 11. (1890) 67. sz. 1028.

⁴³ Ödenburg. In: *Allgemeine Sport-Zeitung* 11. (1890) 47. sz. 762.

⁴⁴ Zum Ödenburger Meeting. In: *Allgemeine Sport-Zeitung* 11. (1890) 66. sz. 1004.

⁴⁵ Az úrlovak azok a nem hivatásos, megfelelő társadalmi állású zsokéek voltak, akik kedvtelésből lovagoltak versenyben. Úrlovari státuszra eredetileg valamelyik lovaregylet és bizonyos kaszinók tagsága, vagy a hadseregben betöltött tiszti rang jogosított. Az 1900-as évek elejétől azonban már elegendő volt számukra is a puszta lovaglási engedély. Lovaglásukért pénzt nem számítottak fel, legfeljebb egy-egy tiszteletdíjra tarthattak igényt. Versenyeik többsége zászlók közti sport (akadályverseny vagy gátverseny) volt, s ezeken nemcsak angol telivérek, de félvérek is indulhattak. Az úrlovas versenyek abban is különböztek a hivatásos zsokéek által lovagolt versenyektől, hogy itt a lovas teljesítménye nagyobb szerepet kapott, s így közelebb álltak az embersporthoz. A versenyzés célja az úrlovas sport ápolása volt, nem pedig a lótenyésztés emelése.

⁴⁶ *Mayer, David*: Eine Stimme aus dem Publikum über das letzte transdanubische Pferderennen. In: *Oedenburger Zeitung* 7. (1874) 46.sz. 3.

jobbára a katonaság számára kínáltak versenyzési lehetőséget.⁴⁷ Díjazásuk a katonai versenyek szellemének megfelelően nem volt kiemelkedő, kisebb, 300–500 forintos pénzdíjak mellett inkább tiszteletdíjért, egy-egy szép nyeregért, aranyóráért, ezüst te-
áskészletért vagy éppenséggel bronzplasztikáért, és természetesen a dicsőségért lova-
goltak az úrlovarok.

Látogatottsága, mely elsősorban az illusztris közönséget jelentette, az 1880-as évek közepétől jelentős, a bécsi különvonattal is sokan érkeztek, sőt az uralkodóházból is meg-megjelent egy-egy tag, különösképpen Dom Miguel braganzai herceg, aki a lovag-
lás mellett a bírói tisztelet is gyakran elvállalta. 1875-ben Lajos Viktor főherceg látoga-
tása vonzott prominens nézőket a gyepre: a helyi illetékességű arisztokratákon kívül a
bécsi és budapesti arisztokrácia – különösképpen annak hölgytagjai – is tiszteletüket
tették a nézőtérén.⁴⁸ 1882-ben Károly Lajos főherceg és felesége, Mária Terézia, 1885-
ben pedig Ottó főherceg látogatott ki a gyepre.⁴⁹ Szélesebb közönség azonban csak rit-
kán jelent meg. Érdekesség, hogy az 1880-as tavaszi meetingen a nézők soraiban taná-
raik kíséretében a Csöndes-féle Tan- és Nevelőintézet ifjai is feltűntek a másodosztá-
lyú fedetlen tribünön.⁵⁰

1888-ban már két napos ez a meeting az őszi versenyek 3. napjának gyér látoga-
tottsága következtében megszüntetett versenynap helyett. A döntés jónak bizonyult,
mert a tavaszi meeting második napján is számos néző jelent meg, a páholyok pedig
mind elkelték. Anyagi okokból azonban 1890-ben ez a verseny is megszűnt.

Közönség és szórakozás a versenypályán

A korabeli lóverseny-szakemberek igyekeztek a közvélemény előtt a futtatások nem-
zetgazdasági hasznosságát, a lótenyésztésre gyakorolt pozitív hatását hangsúlyozni,
ám a lóversenyzés legtöbb résztvevője számára – attól a kisebbségtől eltekintve, aki-
nek a megélhetését is jelentette – nem volt több kitűnő szórakozási és reprezentációs
lehetőségnél. A lóversenyek a színházhoz hasonlóan kettős szórakoztató funkcióval
bírtak, a gyepen és a nézőtérén folyó események egyaránt figyelemre érdemesek vol-
tak. A versenypályán a Monarchia (és a külföld) társadalmi elitje jelent meg. Sopron-
ban évről évre ugyanazok a családok adták a páholyok előkelő közönségét: az Ester-
házy, Windischgrätz, Széchenyi, Metternich, Apponyi, Szapáry, Erdődy, Teleky és
Csáky famíliák,⁵¹ de az uralkodóház tagjai, a Monarchia magas rangú tisztségviselői és
katonatisztjei is megfordultak a soproni gyepen.

⁴⁷ Az 1880-as tavaszi versenynapon 6 futamot indítottak, 4 akadályversenyt, egy-egy gát- és vadászversenyt a hadsereg tisztikarának és kadétaiknak. – Das Oedenburger Frühjahrsrennen. In: Oedenburger Zeitung 13. (1880) 49. sz. 2.

⁴⁸ *Marbach, Ernst*: Frühjahrsrennen des Transdanubischen Rennvereins in Oedenburg 1875. In: Oedenburger Zeitung 8. (1875) 45. sz. 2.

⁴⁹ *Marbach, Ernst*: Frühjahrsrennen des Transdanubischen Rennvereins, In: Oedenburger Zeitung 15. (1882) 96. sz. 3., *Marbach, Ernst*: Das 1885er Frühjahrsrennen des Transdanubischen Rennvereins. In: Oedenburger Zeitung 18. (1885) 96. sz. 2.

⁵⁰ *Marbach, Ernst*: Das Frühjahrsrennen des „Transdanubianischen Renn-Verienes.“ In: Oedenburger Zeitung 13. (1880) 52. sz. 2.

⁵¹ *Marbach, Ernst*: Die diesjährigen Herbstrennen des Transdanubianischen Rennvereines. In: Oedenburger Zeitung 10. (1877) 119. sz. 3.

A szélesebb közönség a helyi és környékbeli lakosságon kívül bécsiekből is állt, akik társadalmi állásuknak megfelelően különböző kategóriájú jegyeket⁵² vásárolhattak a versenyekre. A belépő díjak az 1876-os kétnapos meetingre a következőképpen alakultak:

Első emeleti páholyt egy napra 15 forintért, két napra 25 forintért lehetett bérelni, földszintit 5 illetve 10 forintért. Az ún. „födött sátrazék” (zártszék) egy napra 80 krajcárba, az „emelvény ülés” (a tribünön biztosított ülőhely) 50 krajcárba került egy napra. Kocsijegyet egy napra 15 forintért, lovarjegyet 2 forintért, állóhelyre szólót 40, 30 és 10 krajcárért lehetett váltani.⁵³ Az állóhelyre szóló belépőket a Krippel kávéháza mellett található szivarboltban, versenynapon a pénztárnál árúsították, a páholyokba, zárt és emelvény ülésre szóló, valamint kocsi- és lovarjegyeket a titkári irodában, Pöttyöndy Ágoston ügyvédi irodájában, versenynapon pedig a pénztárnál lehetett megváltani. A versenyterre az 1870-es évek második felétől a győr-soproni pályaudvarról külön vonat is indult, ami kényelmesebbé tette a pályára való kijutást.⁵⁴

A lóversenyek szórakoztató funkciója nem ért véget a versenypályán: a futtatók egy-egy versenynap végén a soproni kaszinóban gyűltek össze vacsorára a Munczy-féle cigányzenekar muzsikája mellett.⁵⁵ Bankettet, bálokat adtak lóversenynapokon, s a városba látogató nagyszámú idegenre való tekintettel 1878-tól még a színházi évadot is az őszi meeting első napján nyitották meg.⁵⁶

A versenyterei zenekar mellett az ott működő fogadási „iroda”, az ún. totalizátor⁵⁷ is a közönség szórakoztatását volt hivatott szolgálni. Míg azonban a fővárosi verseny-

⁵² A monarchiabeli versenypályák nézőtere három (esetenként négy) kategóriára volt osztva: az I., II. és III. (esetleg IV.) helyre, melyeket társadalmilag különböző csoportok látogattak. Elkülönülésüket a térhasználatot szabályozó különböző típusú belépőjegyek tették lehetővé, ezek az olcsóbb hely közönségének szabad mozgását jelentősen korlátozták (ők Budapesten és Bécsben is kizárólag a pálya belső részén, a tribünökkel szemközti téren tartózkodhattak), míg az első hely közönségének szabad bejáratát biztosítottak a pálya bármely nyitott részére.

⁵³ Ez az árszínvonal némileg elmaradt a fővárositól, ahol az 1877-es belépődíjak a következők voltak: a kétlovas kocsik 1 Ft-ot fizettek (I. hely), az egylovasok 50 krajcárt (II. hely), a gyalogosok pedig 20 krajcár belépti díjat (III. hely), ami kb. negyed kilogramm sertésbűs vagy másfél kilogramm fehérkenyér árának megfelelő összeg volt. Az első és második helyen további lehetőségek közül választhattak a látogatók: a támlásszék bérleti díja napi 3 Ft-ba, az első osztályú zártszéké 2, a másodosztályúé 1 Ft-ba került. A tehetősebbek bérelhettek emeleti páholyt 10, földszintit pedig 15 Ft-ért (ami egy vasesztergályos vagy egy gépész heti bérét tette ki). A gyepre való belépésre is feljogosító aranypatkó-jelvény, melyet többnyire a versenylő tulajdonosok váltottak, 5 Ft-ba, míg a pálya belsejébe szóló hintőjegy napi tíz forintba került.

⁵⁴ 20 krajcárért a II., 15 krajcárért a III. helyre lehetett jegyet venni, a pályáig vezető rövid gyalogutat zászlókkal jelölték ki. – A dunántúli lóversenyegyletnek lóversenyei Sopronban 1876. In: Zalai Közlöny 15. (1876) 77. sz. 3., Das Herbstrennen. In: Oedenburger Zeitung 11. (1878) 113. sz. 3.

⁵⁵ Herbstrennen zu Ödenburg. In: Allgemeine Sport-Zeitung 3. (1882). 39. sz. 737.

⁵⁶ Das Herbstrennen. In: Oedenburger Zeitung 11. (1878) 113. sz. 3.

⁵⁷ A fogadás a lóversenyzéstől elválaszthatatlan jelenség, amely a kezdetektől fogva kíséri a futtatásokat. A fogadók háromféle módon játszhattak a dualizmus kori lóversenyen: a versenypályán a totalizátornél, a bukmékerek ringjében vagy városi irodájában tehettek meg tétjeiket. A bukméker-fogadás, amely az 1860-as évektől volt jelen a magyar lóversenyéletben, előre meghatározott nyereményösszegű fogadás. A bukméker (angolul bookmaker, azaz „könyves ember”) a versenyek előtt meghirdette az ún. oddslistát, amely megmutatta, hogy az egyes lovak esetleges győzelmekor hányszoros pénzt fizet a fogadó tétjére. A bukméker-fogadásnál a fogadó tehát tudja, mire számíthat nyeresé esetén, azaz mennyi nyereményért kockáztatja a pénzét. Ezt a fogadási típust azonban csak egy szűk réteg vette igénybe: csak a legvagyonosabbak engedhették meg maguknak ezt a mulatságot. Egyrészt a legkisebb tét nagysága miatt, (ez 200 forint volt a kilencvenes években), másrészt pedig mivel a bukmékerek hitelre dolgoztak (azaz készpénzforgalmat csak egy meghatározott napon, a kifizetés napján bonyolítottak), csak hitelképes egyének fogadhattak náluk. A totalizátor 1871-es bevezetése egy jóval szélesebb, vállalkozó kedvű, ám kispénzű réteg érdekeltté tételével a fogadások kiterjedését hozta magával. Működésének elve az volt, hogy a fogadásra befolyt tetteket összesítették, és a költségekre, valamint a fogadásszervező nyereségére visszatartható rész levonása után maradt összeget felosztották a nyerő fogadások között. A bukméker fogadástól

tereken az olcsóbb helyeken is állítottak fel totalizatórt, ahol kisebb tétekkel is lehetett játszani (szemben a bukmékereknel szokásos magas fogadási összegekkel), Sopronban ez többnyire a részvényesek, azaz a futtatók területén működött, s ezzel a szélesebb, laikus közönséget kizárták e szórakozási lehetőségől. S nyilvánvalóan az érdektelenség mellett ezzel is magyarázható a nagyobb tömegek elmaradása a versenypályáról. A tudósításokból kiderül, hogy a részvényeseken kívül leginkább az olcsó állóhelyek közönsége látogatta a versenyeket, a helyi középosztály képviselői csupán kivételes alkalmakkor jelentek meg nagyobb számban a pályán. A közönség érdeklődése váltakozó a korszakban, egy-egy környékbeli esemény, mint például búcsú, a helybeli laikus nézőt könnyen távol tartotta a pályától, de a messzebről érkezőkét is több minden befolyásolta. A Bécsből érkezők közlekedési nehézségein túl az őszi időjárás is hatással volt rá, majd az 1880-as évek közepétől Pest és Bécs versengése hatott hátrányosan a néző- és futtatószám alakulására. A soproni Polgárdíj a pesti Csikódíjban kapott konkurenciát 1883-tól, ami azonban a későbbiek folyamán nem érezte hatását, a Polgárdíj nem veszített jelentőségéből. 1885-ben a budapesti Kiállítási meeting nagy díjai tartották távol a soproni versenyektől a korábban rendszeresen itt futtatókat, hogy lovaiknak biztosítani tudják a kellő pihenőidőt. Így a Blaskovics, Sztáray, Hunyady istálló nem képviseltette magát, és Festetics Tasziló is csak két lovát küldte ebben az évben,⁵⁸ azonban a későbbi versenyek futtatói között ismét megtaláljuk neveiket. Az 1888-as újítások – az őszi versenynapok számának redukálása kettőre és a versenydíjak emelése – jótékony hatással voltak a versenyüzemre. „Remek nevezések, erős mezőnyű versenyek és a rossz idő ellenére, ami az előző évben a soproni őszi meeting idején jelentkezett, teljes mértékig kielégítő látogatottság, (...) a belföldi istállók szinte kivétel nélkül versenyanyaggal jelentkeznek – így lovakat küld Sopronba Auersperg Ferenc herceg is, akinek a színei sem Budapesten, sem Tatán⁵⁹ nem képviseltették magukat, – és a látogatottság valósággal kolosszális lesz, ha az idő is kitart idén.”⁶⁰ A látszólagos fellendülés ellenére a következő évben azonban a már említett okokból mégis megszüntette a futtatásokat a Dunántúli Lóversenyegylet Sopronban.

leginkább a minimális tétek nagyságában (ez eleinte 1 és 50 forint között mozgott) tért el, valamint abban, hogy a nyereség csak a verseny után vált ismertté. Eleinte csak győzelemre, azaz tétre lehetett fogadni, az igazi áttörést a helyfogadás (azaz amikor a fogadó által megjelölt ló az első két vagy három hely valamelyikén érkezett célba) 1884-es bevezetése jelentette, ami a fogadási esélyek emelésével párhuzamosan a játékkedvet is növelte. A fogadásnak a tét- és helyfogadás mellett voltak még más válfajai is. A korabeli fogadási rendszer sajátosságai közé tartozott, hogy a különböző díjszabású helyeken más-más feltételekkel lehetett fogadni, minden helyen külön számolták el a téteket, és így az osztalékok is különbözőek voltak. – K. Karlovsky Endre: A lóverseny. A galoppssport kézikönyve. Budapest, 1912.; Halász Sándor: A totalisateur a fővárosban. In: Nemzetgazdasági Szemle, 14. évf. október, 944–949.

⁵⁸ Oedenburg. In: Allgemeine Sport-Zeitung 6. (1885) 40. sz. 905.

⁵⁹ Sopron mellett kiemelkedő szerep jutott Tatának is a Monarchia lóversenyüzemében. Tata-Tóváros az 1880-as és 1890-es években Budapest és Bécs legelőkelőbb sportembereinek találkozóhelye volt. A tatai versenyek megalapítója, a turfkörökben „Count Nickyként” ismert gróf Esterházy Miklós József (1839–1897), futtatóként és tenyésztőként is nevet szerzett magának. Az 1860-as évektől magánfuttatásokat, majd 1886-tól az újonnan kialakított versenypályán nyilvános versenyeket rendezett. Országos versenyközponttá emelkedésében elsősorban az itt kialakított magán- és nyilvános tréningtelepek játszottak szerepet, híres trénernek készítették fel itt a versenylovakat.

⁶⁰ Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 10. (1889) 67. sz. 948.

A tiszti versenyegylet kezelésében

A versenyzés azonban tovább folytatódott 1891-től, amikor a soproni Offiziers-Rennverein (Katonatiszti Lóverseny-egylet)⁶¹ 18 000 forintért átvette a versenypályát és futtatásokat hirdetett a katonaság számára.⁶²

A tiszti versenyegylet 1891-ben alakult meg azzal a céllal, hogy a soproni versenypályát a meglehetősen elhanyagolt úrlovas sport számára megmentse. Így Alag mellett, ahol az Úrlovasok Szövetkezete székel, egy időre Sopron is az úrlovas sport fellegvárává vált. Majd 1896-ban harmadikként csatlakozott Kottlingbrunn, az osztrák Jockey Club pályája, ahol 1901-től a tiszti versenyegylet is szervezett egy tavaszi meetinget. A soproni klub, melynek élén gróf Lamberg Henrik tábornok, gróf Auersperg Károly és gróf Kálnoky Hugó ezredesek álltak, még a megalakulás évében tartott egy egynapos futtatást,⁶³ majd a következő évben egy kétnaposat. Ezek a versenyek azonban nem voltak átütő sikerűek, mert az egyesület saját erejéből nem tudta azt olyan mértékben dotálni, mint amennyire szükséges lett volna, hogy nagyszámú résztvevő odacsalogatásával a közönség széleskörű érdeklődését felébressze. 1893-ban fordulat következett be az egyesület történetében, elnyerték ugyanis Ottó főherceg támogatását, aki abban az évben került a Sopronban állomásozó 9. huszárezred parancsnoksága élére. A főherceg, aki maga is buzgó telivértenyésztő volt, az egylet tiszteletbeli elnökéként saját költségén rendbe hozatta a pályát és pénz- és tiszteletdíjakat szerzett. Közbenjárására a császár évi 800 forinttal, a főhercegek tiszteletdíjak felajánlásával, Sopron városa 600 forinttal, az Osztrák Jockey Club 1000 forinttal és a Magyar Lovaregylet 1000 frankkal támogatták a versenyeket.⁶⁴ A későbbiekben Sopron vármege, a honvédelmi minisztérium és az Úrlovasok Szövetkezete is csatlakozott a támogatók sorához.⁶⁵ További bevételi forrást jelentettek a belépődíjak, a totalizátorból származó bevételek és a tisztikari tagdíjak, minthogy egy-egy tisztikar testületileg is csatlakozhatott az egyletnek. Ezt a 15 dragonyos ezredből hét meg is tette.⁶⁶

Ezek a futtatások ugyan jelentőségben nem értek fel a korábbiakkal, a hadsereg szempontjából mégis fontosak voltak, mert fő céljuk a hadseregben a lovaglási kedv felpozícióba hozása, valamint a katonai lóversenyek fellendítése és a fiatal, kezdő úrlovasok támogatása volt. Számukra külön versenyeket írtak ki, és további súlykönnyítést⁶⁷ is

⁶¹ IV.B.1403.c.gg. Fasc VIII/7387.

⁶² Über Herrenreitersport. In: Allgemeine Sport-Zeitung 17. (1896) 12. sz. 237.

⁶³ A program egy sík, két gát- és 3 akadályversenyt tartalmazott, díjait, melyek 200 és 600 forint között mozogtak, a Magyar Lovaregylet, az Osztrák Jockey Club és Sopron városa adta. – Rennen des Offiziersrennvereines zu Oedenburg. In: Oedenburger Zeitung 24. (1891) 214. sz. Melléklet 1.

⁶⁴ Oedenburg. In: Allgemeine Sport-Zeitung 14. (1893) 52. sz. 766.

⁶⁵ Zum Oedenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 17. (1896) 451., Das Frühjahrsrennen in Oedenburg. In: Oedenburger Zeitung 26. (1893) 99. sz. 3., 27. (1894) 97.sz. 3., 28.(1895) 98. sz. 2., 36. (1903) 108. sz. 2., SL VIII/7742., XXV/26162.

⁶⁶ Vom Offiziers-Rennverein. In: Allgemeine Sport-Zeitung 22. (1901) 6. sz. 102.

⁶⁷ A lovak által a versenyben viselt súlyok elosztása alapján a versenyeknek két alapvető típusa létezett: a korteher- és a handicapverseny. A klasszikus verseny az ún. tiszta korteherverseny volt, ahol egykorú lovak egyforma teher alatt futottak (a kancák 1,5 kg engedményt kaptak). Volt olyan változata is, amikor különböző korú lovak futottak korteher-különbség mellett, ami a táv alapján is változott, azaz hosszabb távra nagyobb, rövidebb távra kevesebb súlykülönbséget írtak elő az idősebb és fiatalabb lovak számára. Voltak korteherversenyek, ahol a lovak nyereményeik alapján teherföllelet, azaz pónalítást vittek, vagy nyeretlenségük, illetve kevesebb nyereményük alapján engedményt kaptak. A másik nagy versenytípus a handicap, azaz súlyelosztó vagy esélykiegyenlítő verseny volt, amikor a lovak a versenyben mutatott formájuk alapján súlyozva indultak, hogy a gyengébb képességű

kaptak azok a lovasok, akik nyilvános pályán még nem nyertek versenyt vagy ötnél kevesebb nyertes lovaglásuk volt, tapasztaltabb lovasokkal szembeni esélyeik ezáltal is kiegyenlítettebbé váltak.⁶⁸ 1899-ben a fiatal tisztek általában nem túl rózsás anyagi helyzetére tekintettel olyan versenyeket is hirdettek meg, ahonnan kizárták a nyilvános tréner idomítása alatt álló lovakat, így azok is nyeregbe szállhattak, akik a szükséges anyagi eszközök híján lovuk professzionális felkészítését nem vállalhatták.⁶⁹ További könnyítést jelentett, hogy a nevezési és startdíjak mindössze 10 koronát tettek ki és a lovak vasúti szállítására is kedvezményeket kaptak.⁷⁰ A díjazás kezdetben nem volt magas, 1893-ban az 5–5 futamból álló kétnapos meetinget a tiszteletdíjakon kívül 7000 koronát meghaladó összdíjazás illette,⁷¹ sokkal inkább az első helyezés presztízse számított. A szabályzat szerint csak olyan lovakat nevezhettek a futtatásokra, amelyek a tisztek, kadéток és önkéntesek tulajdonában voltak, vagy amelyeket ilyen személyek lovagoltak és ugyanakkor egyleti tag tulajdonában álltak.⁷² Az egy sík-, 2 gát- és 3 akadályversenyből álló meetinget leginkább válogatott közönség látogatta: „[...] a részvényesek helye nagyon előkelő közönséget mutatott, ahol a legnagyobb arányban tisztek voltak, miközben szinte minden páholyt elegáns hölgyek töltöttek meg. Természetesen az egylet főméltóságú támogatója, Ő cs. és kir. Fenség Ottó főherceg is jelen volt, és egyébként megfigyelhettük még Ő kir. Fenségét, a branzai herceget, Esterházy Pál herceget, Halasy Pál ezredest, Polkó ezredest stb.”⁷³ Az uralkodói családból Károly Lajos főherceg feleségével és gyermekeivel, Albrecht főherceg és Mária Jozefa főhercegnő is megtisztelte jelenlétével a soproni gyepet.

A támogatásoknak köszönhetően 1892-től kétnapos – 1895-ben háromnapos – meetinget szerveztek, melyek összdíjazása a tiszteletdíjakat nem számítva hamarosan meghaladta a tízezer koronát. Legjelentősebb versenyszáma a 2000 koronás Armeesteeple chase volt és egyébként is, mint általában az úrlovas versenyeken, itt is az akadályszámok határozták meg a futtatás arculatát. Ahogy a dotálás egyre nagyobb méreteket öltött,⁷⁴ a versenyek mezőnye is nőtt, hiszen a katonaság számára a bécsi „Armee”-n kívül nem sok olyan magas díjazású verseny állt rendelkezésre, mint a 6000 koronás Großes Ödenburger Armeesteeple chase vagy a Großes Offiziers-Rennverein Steeple chase az 5000 koronájával, ezen felül mindkettőhöz tiszteletdíj is tartozott. 1897-től a tiszti versenyegylet a pozsonyi pályán, majd 1901-től pedig tulajdonképpen az előbbit felváltva Kottlingbrunnban is tartott egy-egy versenynapot, s egy alkalommal 1901-ben Debrecenben is rendezett úrlovas versenyeket.

lovak nagyobb eséllyel indulhassanak. Ezek a futamok mindig népesebbek, több hasznót hajtók voltak, mint a klasszikus versenyek, mert alkalmat adtak a gyengébb lovaknak is istállókölteik megkeresésére. A súlyok a Monarchiában 39 és 65 kg között mozogtak.

⁶⁸ Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 27. (1906) 28. sz. 485–486.

⁶⁹ Vom Officers-Rennverein. In: Allgemeine Sport-Zeitung 22. (1901) 6. sz. 102.

⁷⁰ Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 28. (1907) 27. sz. 464.

⁷¹ Das Frühjahrsrennen in Oedenburg. In: Oedenburger Zeitung 26. (1893) 99. sz. 3., 26. (1893) 100. sz. 2.; Összehasonlításképpen ugyanebben az évben a budapesti 24 versenynapra 762 324 korona jutott, az egyetlen tatai versenynapot pedig 18 000 koronával dotálták.

⁷² Oedenburg, Herbst-Meeting 1893. In: Allgemeine Sport-Zeitung 14. (1893) 54. sz. 790.

⁷³ Oedenburg 1893. In: Allgemeine Sport-Zeitung 14. (1893) 84. sz. 1098–1099.

⁷⁴ 1901-ben Sopronban a tiszteletdíjakat nem számítva már 19 000 korona volt az összdíjazás, 1907-ben a két soproni napé 14 800 korona. – Vom Officers-Rennverein. In: Allgemeine Sport-Zeitung 22. (1901) 6. sz. 102., Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 28. (1907) 27. sz. 464.

Az egyesület fennállásának első tíz éve alatt a soproni és pozsonyi pályákon rendezett versenyeit összesen 305 245 korona pénznyereménnyel és 67 tiszteletdíjjal 33 000 korona értékben díjazta. Ezen az összegben 95 tiszt osztozott, közülük a legsikeresebb gróf Orssich Pál főhadnagy volt, aki 21 300 koronát tudhatott magáénak.⁷⁵ A nevezések száma a versenypálya népszerűségét mutatta: 1895-ben 191, 1896-ban 200 nevezés érkezett 10 versenyszámra,⁷⁶ s ez a kétszáz körüli szám a későbbiekben is tartotta magát.⁷⁷ Ezzel karöltve a közönség érdeklődése is fokozódott, 1904-ben a meeting nagyszámú közönségéről tudósított az Allgemeine Sport-Zeitung: „Az illatos toalettekben pompázó sok hölgy a tisztek színes egyenruhájával együtt előkelő jelleget biztosított a versenypályának. Fennállása óta bizonyára még nem volt a soproni versenyeknek olyan nagy látogatottsága, mint vasárnap.”⁷⁸ A pálya könnyebb megközelíthetősége érdekében az egylet az osztrák és magyar vasúttársasággal is tárgyalásokat folytatott különvonatok indításáról.⁷⁹ 1907-ben soproni és kottingbruni négy versenynapján 20 versenyt futottak, 2 síkversenyt, 6 gátversenyt és 12 akadályversenyt. A győztes lovasoknak adott tiszteletdíjon felül Sopronban 14 800 korona, Kottingbrunnban 20 700 korona díjat osztottak ki. Ezekben a futamokban 19 tiszt szállt nyeregbe összesen 52 lovon.⁸⁰ A gyors és tartós fellendülés ellenére az egyesület számos problémával is küzdött, így a soproni versenypálya csekély kihasználtságából következő nem megfelelő állapotával, a tagság szűk körével, a publicitás, a reklámok elégtelen voltával, a nagyobb pályák versenyével való időpontütközéssel és ez utóbbi kettőből következően a totalizátor alacsony forgalmával, majd Ottó főherceg 1906-os halálával legfőbb támogatóját veszítette el a klub.

1908-ban már tiszti lovasegyesületként (Offiziers-Reiterverein)⁸¹ folytatta működését a versenyegylet. A névváltozás a tevékenységi körben bekövetkezett hangsúlyeltolódást mutatja: míg korábban a fő cél tisztek, kadétkok és önkéntesek számára meghirdetett versenyek rendezése volt, most az osztrák-magyar hadsereg lovas tisztjeinek bajtársias egyesítését és a lovaglási kedv ösztönzését tűzte ki célul. Különösképpen a vadász-, táv- és akadálylovaglás támogatását preferálta, így a lóversenyek rendezése némiképp visszaszorult a tevékenységi körön belül, a kottingbrunni versenyeket teljesen feladták és a soproni versenyfeltételekben is nagy változások átlak be. A kilenc versenyszámból ötöt félvérű lovaknak írtak ki, a síkversenyt teljesen törölték a programból.⁸²

⁷⁵ Vom Offiziers-Rennverein. In: Allgemeine Sport-Zeitung 22. (1901) 6. sz. 102.

⁷⁶ Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 17. (1896) 27. sz. 451.

⁷⁷ 1905-ben 10 versenyszámra 171, 1906-ban 173, 1907-ben 165 nevezés jutott. – Allgemeine Sport-Zeitung 26. (1905) 28. sz. 489., Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 27. (1906) 28. sz. 485–486. és 28. (1907) 27. sz. 464.

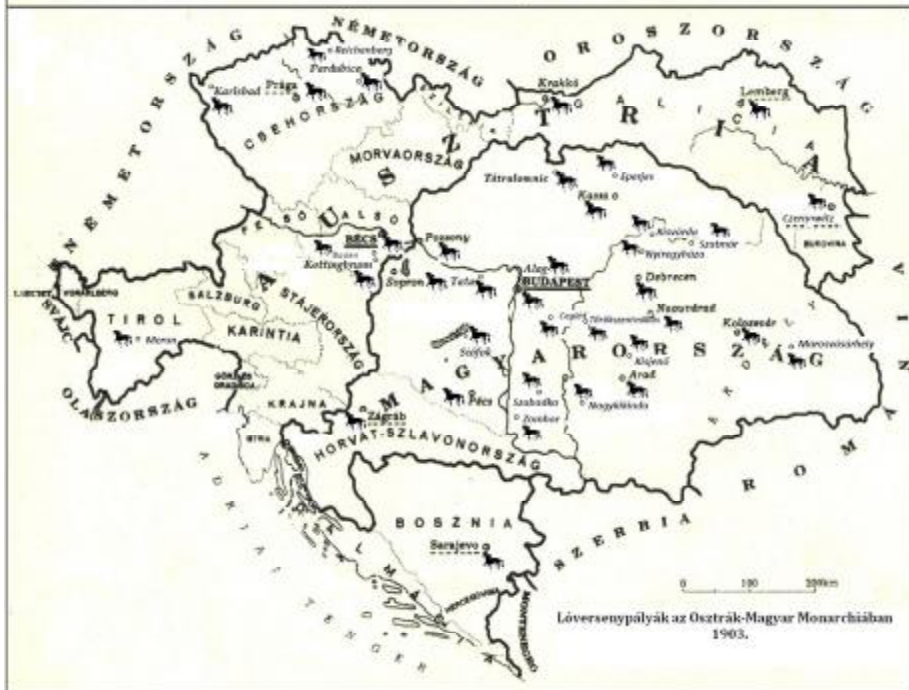
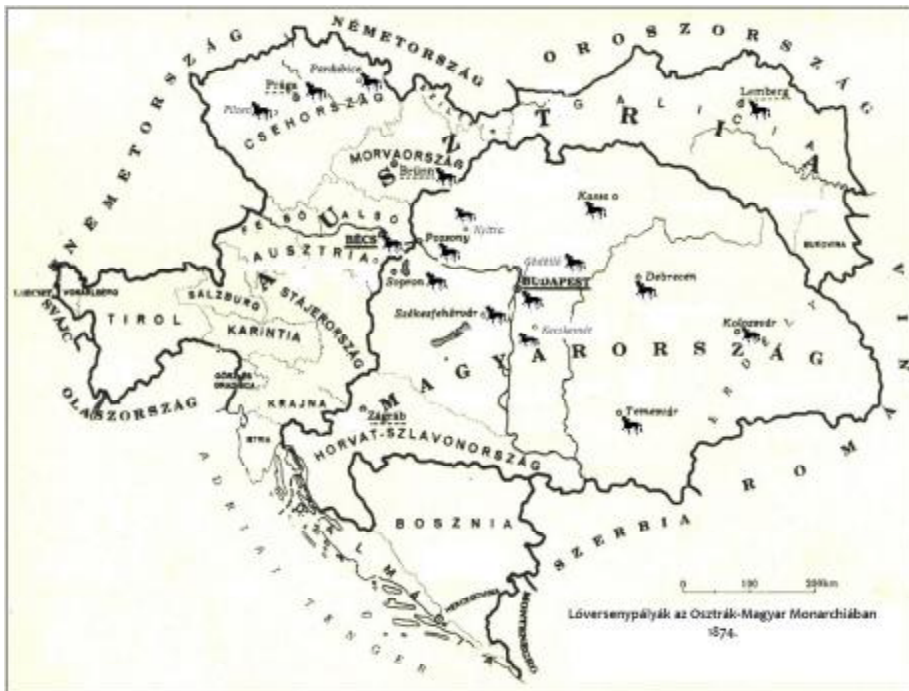
⁷⁸ Ödenburg, 1904. In: Allgemeine Sport-Zeitung 25. (1904) 26. sz. 472.

⁷⁹ Zum Ödenburger Meeting. In: Allgemeine Sport-Zeitung 16. (1895) 21. sz. 372.

⁸⁰ Sportélet 13. (1908) 8. sz. 6.

⁸¹ SL IV. B. 1403. c. qq. Fasc XXV/10645., XXV/14977. és XXV/16369.

⁸² Zu den Ödenburger Rennen. In: Allgemeine Sport-Zeitung 29. (1908) 97. sz. 1324–1325.

Összegzés: A vidéki lóversenyek helyzetéről

A soproni pálya 1873-as alapításának ideje egybeesik a hazai lóversenyzés aranykorának kibontakozásával. A monarchiabeli versenypályák száma az 1870-es évek második felében meghaladta a tizenötöt, közülük a két főváros mellett Baden, Debrecen, Gödöllő, Kolozsvár, Lemberg, Pardubice, Pozsony, Prága és természetesen Sopron érdemel említést (2. kép). Monarchia szerte ekkoriban évente összesen 150–200 versenyt futottak, a legnagyobb díjazású versenyekre ugyan Pesten és Bécsben került sor, de a vidéki versenyzőhelyek sem maradtak le túlságosan mögöttük. A fővárosi lovaregyletek, a Magyar Lovaregylet és az Osztrák Jockey Club centralizációs törekvései következtében azonban ez a helyzet az 1880-as évekre jelentősen megváltozott: a versenyzés súlypontja a két birodalmi fővárosra helyeződött, mellettük a vidéki versenypályák lokális jelentőségűvé fokozódtak le, s csak néhányuk – köztük Sopron is – tudott lépést tartani a két központi pályával. Az új fogadási rendszer, a totalizátor bevezetésének s népszerűvé válásának, valamint az állami, lovaregyleti, s helyi támogatásnak köszönhetően a versenyzés példátlan gyorsasággal fejlődött tovább: a versenylovak és tulajdonosaik száma egyre nőtt, a versenyidény bővült, a versenydíjak összege emelkedett. A versenyüzem fejlődésének mértékét jól mutatja a versenypályák számának megugrása, az 1900-as évekre számuk ugyanis meghaladta a harmincat. Ez egyúttal azonban azt is jelentette, hogy a vidéki pályák egymás konkurenseivé lettek: versenynapjaik számára egyre nehezebb volt szabad időpontot találni, így azután hatalmas versenydíjaik ellenére is egyre inkább a helyi versenytállók porondjává váltak. A versenynapok számának jelentős növekedésével ugyanis a központi pályák – az 1890-es évektől Bécs, Budapest, Kottlingbrunn és Alag – önmagukban is elegendő versenylehetőséget nyújtottak az istállóknak.⁸³ Emellett a felesleges költségek elkerülésére való törekvés és számos kényelmi ok (mint például a hosszadalmas utazás elkerülése) is a vidéki versenyektől való távolmaradásra bírta a futtatókat. A drágább versenylovak számára (a helyi versenyegetek anyagi viszonyainak következtében) a vidéki pályák színvonala sem volt mindig megfelelő. Mindezek következtében ezeken csökkentették a versenynapok számát és a versenyek összdíjazását. Fennmaradásuk másik akadályát a csekély látogatottság jelentette, mert így a vidéki versenyegetek nem számolhattak a versenyek legfőbb bevételi forrásának számítót, totalizátorból származó nyereséggel sem. Az újonnan alakult egyesületek általában nagyvárosi programmal jelentkeztek, ezekből azonban az évek folyamán egyre többet vissza kellett venniük, míg végül megrekedtek a provinciális szinten, azaz a helyi gyengébb minőségű versenylovaknak tudtak versenyzési lehetőséget kínálni. Másik út az úrlovas-profilra való váltás volt, azonban ez is sok buktatót rejtett magában, mivel az úrlovasok száma az európaihoz viszonyítva meglehetősen csekély volt a Monarchiában. Sopron azon kevés kivétel közé tartozott, amelynek ez a váltás sikerült, hiszen 1891 után a profi versenyzés itteni megszűntével az úrlovas sport fontos központjává vált.

⁸³ A századfordulóra a versenynapok számának növekedése ugyanis gyorsabb ütemű volt, mint a versenyben résztvevő lovaké: 1876-ban Bécsben és Budapesten 12 versenynapot tartottak 35 futammal, 1890-ben már 52 versenynapon 347-et. Ezzel szemben a tréningben levő lovak száma 249-ről 413-ra nőtt, azaz a fővárosi versenyek számának kilencszeres növekedésével szemben a futatott lovak számának 1,6-szoros növekedése állt, így tulajdonképpen a legtöbb helyen az istállótulajdonosoknak ugyanazon szűk belső köre futtatott. A versenynapok ilyen mértékű felszaporodásával a lovak létszáma nem tudott lépést tartani, a nagyobb lóversenyközpontok olyan mértékben igénybe vették a lóanyagot, hogy a vidéki meetingekre nem akadt megfelelő számú résztvevő. – Allgemeine Sport-Zeitung 11. (1890) 9. sz. 208., 26. (1905.) 60. sz. 923.